

सुनापति गाउँपालिका हिलेदेवी, रामेछाप

स्थानीय राजपत्र

खण्ड: ८

संख्या: ५

कार्यपालिका बैठकबाट पारित
मिति: २०८१/०९/०४

भाग-२

सुनापति गाउँपालिकाको आधारभूत अस्पताल (१० शैया) सञ्चालन कार्यविधि, २०८१

राजपत्रमा प्रकाशित मिति:

२०८१/०९/०५

सुनापति गाउँकार्यपालिका
हिलेदेवी, रामेछाप,
बागमती प्रदेश

आधारभूत अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८१

परिच्छेद - १
प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

- (क) यो कार्यविधिको नाम "सुनापति गाउँपालिका आधारभूत अस्पताल (१० शैया) संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८१" रहेको छ ।
(ख) यो कार्यविधि गाउँ कार्यपालिकाबाट पारित भएको मिति देखि लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा :

- (क) "अस्पताल" भन्नाले सुनापति गाउँपालिकाले संचालन गरेको आधारभूत अस्पताल (१० बेड) लाई सम्झनु पर्छ ।
(ख) "अध्यक्ष" भन्नाले अस्पताल संचालन तथा व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।
(ग) "अस्पताल प्रमुख" भन्नाले अस्पतालमा कार्यरत चिकित्सकहरु मध्ये सबैभन्दा जेठ कर्मचारी वा समितिले तोके बमोजिमको कर्मचारी सम्झनु पर्छ ।
(घ) "कार्यपालिका" भन्नाले सुनापति गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिका सम्झनु पर्छ ।
(ङ) "कार्यविधि" भन्नाले आधारभूत अस्पताल संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८१ सम्झनु पर्छ ।
(च) "संयोजक" भन्नाले स्थायी कर्मचारी मध्येबाट समितिले गाउँपालिका र अन्य निकायसँग समन्वय, पत्राचार आदि कार्य गर्न तोकेको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।
(छ) "चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मी" भन्नाले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न प्रचलित कानून बमोजिम सम्बन्धित परिपदबाट अनुमति प्राप्त व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।
(ज) "गाउँपालिका" भन्नाले सुनापति गाउँपालिका सम्झनु पर्छ ।
(झ) "गाउँपालिका क्षेत्र" भन्नाले सुनापति गाउँपालिकाको भू-भाग सम्झनु पर्छ ।
(ञ) "पदाधिकारी" भन्नाले व्यवस्थापन समिति अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, र सदस्य लगायतका पदाधिकारी सम्झनु पर्छ ।
(ट) "समिति" भन्नाले दफा ३ बमोजिम गठित आधारभूत अस्पताल संचालन तथा व्यवस्थापन समितिलाई सम्झनु पर्छ ।
(ठ) "शाखा" भन्नाले सुनापति गाउँ कार्यपालिकाको स्वास्थ्य शाखा सम्झनु पर्छ ।
(ड) "जनशक्ति" भन्नाले आधारभूत अस्पतालमा कार्यरत चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी तथा अन्य कर्मचारी सम्झनु पर्छ ।
(ढ) "गाउँसभा" भन्नाले सुनापति गाउँपालिकाको गाउँसभा सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद — २

अस्पताल व्यवस्थापन समितिको गठन तथा संचालन

३. समितिको गठन

(१) अस्पतालको संचालन तथा व्यवस्थापनको लागि देहाय बमोजिमको एक समिति हुनेछ ।

क) गाउँपालिका अध्यक्ष : अध्यक्ष

ख) गाउँपालिका उपाध्यक्ष : उपाध्यक्ष

ग) सामाजिक विकास समिति संयोजक : सदस्य

घ) अस्पताल रहेको वडाको अध्यक्ष : सदस्य

ङ) स्वास्थ्य क्षेत्रमा क्रियाशील स्थानीय स्वास्थ्यक्षेत्रको विजमध्ये कार्यपालिकाले तोकेको कम्तिमा एक दलित महिला सहित दुई जना सदस्य

च) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत : सदस्य

छ) गाउँ कार्यपालिकाको स्वास्थ्य शाखा प्रमुख : सदस्य

ज) अस्पताल प्रमुख : सदस्य सचिव

(२) समितिले आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य क्षेत्रका विषय विज्ञ, इन्जिनियर, जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीलाई बैठकमा आमन्त्रित गर्न सक्नेछ ।

४. पदावधि :

समितिका पदाधिकारीहरूको पदावधि नियुक्ति भएको मितिले पाँच वर्षको हुनेछ । तर पदाधिकारीको पदावधि बाँकी रहँदै स्थानीय तहको निर्वाचन सम्पन्न भएमा पदावधि स्वतः समाप्त हुनेछ ।

५. पदावधि रिक्त हुने : निम्न अवस्थामा मनोनित सदस्यहरूको पद रिक्त हुनेछ :

क) मृत्यु भएमा,

ख) राजिनामा दिएमा,

ग) बिना सूचना लगातार तीन पटक समितिको बैठकमा अनुपस्थित भएमा,

घ) फौजदारी अभियोग प्रमाणित भएमा,

ङ) स्वास्थ्य संस्थाको अहित हुने काम गरेको प्रमाणित भएमा ।

६. काम कर्तव्य र अधिकार : समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) नेपाल सरकारबाट जारी गरिएको आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रवाह र न्यूनतम सेवा मापदण्ड कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गराउने ।

(ख) अस्पतालबाट गुणस्तरीय, प्रभावकारी एव दीर्घो सेवा प्रवाहको लागि स्वास्थ्यको उन्नती र विकासको सन्दर्भमा आवश्यक नीति, योजना, कार्यक्रम तर्जुमा र निर्णय गरी कार्यान्वयन गराउने ।

- (ग) अस्पतालको नियमित संचालन र व्यवस्थापनको लागि आवश्यक स्रोत साधन जुटाउन पहल गर्ने, वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्ने ।
- (घ) अस्पतालबाट प्रवाह भएका सेवाहरूको नियमित अनुगमन र समीक्षा गरी सेवाको निरन्तर रूपमा गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न आवश्यक निर्णय लिने ।
- (ङ) स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधा सम्बन्धि राष्ट्रिय मापदण्ड कार्यान्वयनको सुनिश्चितताको लागि आवश्यक प्रबन्ध मिलाउने ।
- (च) अस्पतालमा कार्यरत जनशक्तिको उपलब्धता, क्षमता विकास एवम् बृत्ति विकासको लागि आवश्यक कार्य गर्ने । अस्पतालको जनशक्तिको सेवा, शर्त, पारिश्रमिक र अन्य सुविधाहरूको सम्बन्धमा कार्यपालिकालाई सिफारिस गर्ने ।
- (छ) सर्वसुलभ र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको पहुँच र उपलब्धता सुनिश्चित गराउनका लागि आवश्यक मानव श्रोत व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्य गर्ने तथा सेवा प्रदायक स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई सहज रूपमा कार्य गर्न अनुकूल तथा सुरक्षित वातावरण सृजना गर्ने र उच्च कार्य सम्पादनका लागि प्रोत्साहित गर्ने ।
- (ज) स्वास्थ्य सेवाको पहुँचबाट वन्चित स्थानीय समुदायलाई स्वास्थ्य सेवा पहुँचको सुनिश्चितता गर्न आवश्यक कार्यहरू गर्ने ।
- (झ) भूगोल, अल्पसंख्यक, आदिवासी जनजाती, जेठ नागरीक, विपन्न वर्ग, अपाङ्गता भएका, बालबालिका, किशोरकिशोरी, महिला समूह समेतलाई मध्येनजर राखी अस्पतालको प्राथमिकता र योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- (ञ) स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम, खोप कार्यक्रम, बालस्वास्थ्य तथा मातृशिशु सुरक्षा कार्यक्रम जस्ता राष्ट्रिय अभियान तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनको आवश्यकताको प्रबन्ध मिलाउने ।
- (ट) अति विपन्न, असहाय, तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई निःशुल्क वा सहूलियतपूर्ण स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न आवश्यक प्रबन्ध मिलाउने ।
- (ठ) अस्पतालको भौतिक सम्पत्तिको एकिकृत तथ्यांक अद्यावधिक गर्न एवं सम्पत्तिको संरक्षण तथा भर्भत संभारको व्यवस्थापन गर्ने ।
- (ड) अस्पतालबाट दिइने सेवाको लक्ष्य अनुसार प्रगति भए नभएको अनुगमन गर्ने ।
- (ण) भौगोलिक कार्यक्षेत्र भित्रको स्वास्थ्य समस्या र आवश्यकताको विश्लेषण गरी तथ्यमा आधारित योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन गर्ने ।
- (त) स्वास्थ्य सेवामा सुशासन, जन सहभागिता र सामाजिक जवाफदेहिता सुनिश्चित गरी सेवाग्राहिभैषी स्वास्थ्य सेवालार्ई सुदृढिकरण गर्न सहयोग तथा सहजीकरण गर्ने ।
- (थ) अधिल्लो बेटकाले गरेका निर्णयहरूको कार्यान्वयनको स्थितिबारे पुनरावलोकन गरी जनस्वास्थ्यका कार्यक्रम तथा स्वास्थ्य सेवा संचालन आदिमा आएका समस्या समाधान गर्न पहल गर्ने र समाधान हुन नसकेका समस्याहरू समाधानका लागि गाउँ पालिका तथा सम्बन्धित निकायलाई पठाउने ।

- (ध) अस्पतालले लिने सेवा शुल्क निर्धारण गर्नका लागि कार्यपालिकालाई सिफारिस गर्ने ।
- (द) अस्पतालको विकासका लागि आर्थिक तथा अन्य सहयोग जुटाउन सम्बन्धित निकायहरूसँग आवश्यक समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- (ध) अस्पताल संचालनका लागि गाउँपालिकाले दिएका निर्देशनहरू र स्वीकृत कार्यक्रमको कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।
- (न) अस्पतालबाट सेवा प्रवाहको क्रममा आएका गुनासोहरूको उचित सम्बोधन र व्यवस्थापन गर्ने ।
- (न) नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, जनस्वास्थ्य सेवा ऐन, स्थानीय स्वास्थ्य ऐन लगायत प्रचलित कानून र नीति बमोजिम स्वास्थ्य सम्बन्धि स्थानीय तहको एकल तथा साझा अधिकारहरू कार्यान्वयनका लागि व्यवस्थापन, समन्वय र सहयोग गर्ने ।
- (प) संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले चलाएका स्वास्थ्य सम्बन्धि कार्यक्रम तथा अभियानहरू संचालन गर्ने
- (फ) गाउँपालिकाले तोके बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

७. समितिको बैठक र संचालन विधि :

- १) समितिको अध्यक्षको निर्देशनमा सदस्य सचिवले कम्तिमा दुई महिनाको एकपटक समितिको बैठक बोलाउनु पर्नेछ । तर आवश्यकता अनुसार जुनसुकै अवस्थामा पनि बैठक बस्न सक्नेछ ।
- २) समितिका सदस्यहरूको पचास प्रतिशत उपस्थितिमा भएका बैठकको गणपुरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।
- ३) समितिको निर्णय उपस्थित सदस्यहरूको बहुमतबाट हुनेछ । कुनै विषयमा मत विभाजन भई बराबर भएमा अध्यक्षले निर्णायक मत दिन पाउनेछन् । तर आमन्त्रित सदस्यले मतदानमा भाग लिन पाउने छैन ।
- ४) समितिको अध्यक्षको अध्यक्षतामा बैठक बस्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षको अध्यक्षतामा बैठक संचालन हुनेछ ।
- ५) बैठकको निर्णय सदस्य सचिवले प्रमाणित गर्नेछ ।
- ६) समितिको बैठक सम्बन्धि अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गर्नेछ ।

परिच्छेद - ३
कोष तथा लेखा परिक्षण

८. अस्पतालको कोष :

- १) अस्पताल संचालन तथा व्यवस्थापन समितिको नाममा छुट्टै कोष रहनेछ ।
- २) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहायका रकमहरू रहनेछन् र संस्थाको खर्च सो कोषबाट व्यहोरिनेछ ।
 - (क) नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकम
 - (ख) गाउँपालिका बाट प्राप्त रकम
 - (ग) अस्पतालको आमदानीबाट प्राप्त रकम
 - (घ) कुनै व्यक्ति, स्वदेशी विदेशी दाता, गुठी वा संस्थाबाट प्राप्त रकम
 - (ङ) व्यवस्थापन समितिको पहलबाट प्राप्त रकम ।
 - (च) अस्पतालाले संचालन गरेको सेवा बापत प्राप्त गरेको रकम ।
 - (छ) वैदेशिक अनुदान, संघ संस्था वा व्यक्तिबाट प्राप्त अनुदान वा सहयोग रकम ।
 - (ज) अन्य स्रोत बाट प्राप्त रकम ।
- ३) उपनियम (२) को खण्ड (छ) बमोजिमको रकम प्राप्त गर्नु अगाडी प्रचलित कानून बमोजिम स्वीकृत लिनुपर्नेछ ।
- ४) अस्पताललाई प्राप्त हुने सबै प्रकारका आमदानी उपदफा (१) बमोजिमको कोष खातामा जम्मा गर्नुपर्नेछ ।
- ५) समितिको तर्फबाट गरिने सम्पूर्ण खर्च उपदफा (१) बमोजिमको कोषबाट हुनेछ ।
- ६) समितिले अस्पतालको नियमित स्वास्थ्य सेवा प्रवाह र जनस्वास्थ्यका प्रचलित मापदण्ड एवम् मूल्य मान्यता प्रतिकूल नहुने कुराको सुनिधित गरी आन्तरिक श्रोत साधन व्यवस्थापन गर्न अस्पतालको भौतिक सम्पतिको उपयोग गर्न सक्नेछन् ।

९. कोष तथा खाता संचालन :

- १) समिति र अस्पतालको आय व्यय दुरुस्त राख्न समितिले निर्णय गरी तोकेका २ जना पदाधिकारीहरू वा कर्मचारीहरूको संयुक्त दस्तखतबाट खाता संचालन हुनेछ ।
- २) अस्पतालको आयव्ययको लेखा नेपाल सरकारले अपनाएको ढाँचा बमोजिम हुनेछ ।
- ३) कोषको खाता संचालन समितिले निर्णय गरे बमोजिम सरकारी कारोबार गर्न स्वीकृति प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थामा हुनेछ । साथै सो खाता प्रचलित कानून बमोजिम संचालन हुनेछ ।
- ४) अस्पतालको आर्थिक कारोबारको उत्तरदायित्व, जिम्मेवारी र जवाफदेहिता आर्थिक कारोबारको निर्णयकर्ता र सम्बन्धित खाता संचालन गर्ने अधिकार प्राप्त कर्मचारीको हुनेछ ।
- ५) अस्पतालको आमदानी र खर्चको अभिलेख, आमदानी र खर्च सम्बन्धि कार्यविधि, लेखाको अभिलेखको

सिद्धान्त, आर्थिक विवरण तयारी, सम्पत्तिको अभिलेख तथा जिन्सी व्यवस्थापन, आय व्यय तथा सम्पत्तिको विवरण तयारी, आन्तरिक लेखापरीक्षणको सिद्धान्त, बेरुजु अभिलेख, बेरुजु फर्छायौट लगायतका विषयहरू प्रचलित आर्थिक कार्यविधि सम्बन्धि कानून बमोजिम हुनेछ ।

६) अस्पताललाई आवश्यक पर्ने निर्माण, मालसामान, परामर्श सेवा र अन्य सेवाको खरिद सम्बन्धि व्यवस्था र खरिद प्रक्रिया सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ र सार्वजनिक खरिद नियमावली बमोजिम हुनेछ ।

१०. लेखा परिक्षण :

- १) समितिले तोकिए बमोजिम अस्पतालको आय व्ययको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कायम गर्नेछ ।
- २) आन्तरिक लेखा परिक्षण गाउँपालिकाको आन्तरिक लेखा परिक्षण शाखा बाट हुनेछ ।
- ३) समितिको अन्तिम लेखा परिक्षण गाउँपालिकाको श्रेस्ता सगै महालेखा परीक्षक वा व्यावसायिक लेखा परीक्षकबाट हुनेछ ।

११. बैठक भत्ता : समितिका सदस्यहरूको बैठक भत्ता तथा बैठक सम्बन्धि अन्य खर्च गाउँपालिकाको आर्थिक नियमावलीको दफा ८ बमोजिम कोषबाट व्यहोरिनेछ ।

१२. सेवा शुल्क सम्बन्धि व्यवस्था : अस्पतालबाट प्रदान गरिने सेवाको आवश्यक शुल्क समितिको सिफारिसमा कार्यपालिकाले निर्णय गरे बमोजिम हुनेछ । तर, नि:शुल्क भनि तोकिएका सेवा शुल्क लिन पाइने छैन ।

परच्छेद-४

जनशक्ति, औषधि तथा उपकरणको व्यवस्थापन

१३. जनशक्ति व्यवस्थापन :

- १) अस्पतालमा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र गाउँपालिकाले दरबन्दी निर्धारण गरे अनुसारको देहाय बमोजिमका जनशक्ति रहनेछन :
 - (क) स्थायी — नेपाल सरकारको स्वास्थ्य सेवाबाट समायोजन भई आएका स्वास्थ्य जनशक्ति र लिका सेवा आयोगबाट पदपूर्ति हुने स्थायी जनशक्ति
 - (ख) करार - करार सेवामा भर्ना गरिएका जनशक्ति
 - (ग) अभ्यासकर्ता - छात्रवृत्ति प्राप्त गरी अध्ययनरत विद्यार्थीहरूले अनिवार्य सेवा गर्नुपर्ने जनशक्ति तथा पूर्ण आंशिक रूपमा गाउँपालिकाको सहयोग प्राप्त गरी छात्रवृत्तिमा अध्ययन गरेको विद्यार्थी
 - (घ) विषय विज्ञको रूपमा वैतनिक वा अवैतनिक स्वैच्छिक सेवा उपलब्ध गराउने व्यक्तिहरू
 - (ङ) विभिन्न शैक्षिक संस्थाहरूबाट इन्टर्नसिप (OJT) विद्यार्थीहरू
- २) अस्पतालको सेवा प्रवाह उपदफा (१) बमोजिमको कर्मचारीबाट गराउन अपुग भएमा अस्पतालको कोषबाट सेवा सुविधा पाउने गरी कार्यपालिकाले नियमानुसार सेवा करारमा थप कर्मचारी नियुक्ति गर्न सक्नेछ ।
- ३) सेवा करार वा करार सेवामा कर्मचारी नियुक्ति गर्दा खुला प्रतिस्पर्धात्मक पद्धति अनुरूप गाउँपालिकाको विद्यमान कानून बमोजिमको कार्यविधि अपनाउनु पर्नेछ ।
- ४) अस्पतालमा कार्यरत रहेका उपदफा (२) बमोजिमका कर्मचारीहरूको सेवा शर्त र सुविधा गाउँसभाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।
- ५) नियमित बाहेक आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न स्वास्थ्यकर्मीलाई समितिको सिफारिसमा कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गरी थप सुविधा उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।
- ६) आधारभूत अस्पतालमा रहने जनशक्तिको दरबन्दी अनुसूची ३ बमोजिम हुनेछ । गाउँ कार्यपालिकाले समितिको सिफारिसमा जनशक्तिको दरबन्दी संशोधन गर्न सक्नेछ ।
- ७) कार्यपालिकाले अस्पताललाई आवश्यक पर्ने जनशक्तिको भर्ना र छनौट गरी अस्पताललाई सिफारिस गर्नेछ ।
- ८) कार्यालय प्रमुखको रूपमा अस्पताल प्रमुखले कार्य गर्नेछ ।
- ९) अस्पतालका प्रमुखसँग प्रशासकीय अधिकृतले र अन्य कर्मचारीसँग अस्पताल प्रमुखले कार्यसम्पादन करार गर्नुपर्नेछ ।
- १०) समितिले अस्पताल मार्फत विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्दा आवश्यक जनशक्ति अपुग भएमा कार्यपालिकाको स्वीकृतिमा जनशक्ति व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ ।

११) समितिले गाउँपालिकासँग समन्वय गरी सरकारी, निजी तथा गैरसरकारी स्वास्थ्य संस्थाको साझेदारीमा सेवा करार मार्फत पनि जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने सक्नेछ ।

१२) समितिले जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धिको लागि आवश्यकतानुसार तालिम तथा प्रशिक्षण गराउनेछ ।

१४. अभ्यासकर्ता सम्बन्धि व्यवस्था :

अस्पतालमा स्वास्थ्य सेवा प्रवाह नियमित र प्रभावकारी बनाउन थप जनशक्ति आवश्यक भएमा नेपाल सरकारको छात्रवृत्तिमा अध्ययन गरेका विद्यार्थी तथा न्यूनतम शैक्षिक योग्यता पुगी सम्बन्धित परिपदमा दर्ता भएका साथै अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई अस्पतालको प्रचलित कानून बमोजिम अभ्यासकर्ताको रूपमा नियमानुसार काममा लगाउन सक्नेछ ।

१५. कर्मचारी तथा स्वास्थ्यकर्मीहरूको सेवा सुविधा :

कर्मचारी तथा स्वास्थ्यकर्मीहरूको सम्पूर्ण सेवा, सुविधा, अतिरिक्त समय, रात्रीकालिन सेवा तथा सट्टा विदा प्रचलित कानून बमोजिम तथा समितिको सिफारिसमा कार्यपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

१६. अस्पताल प्रमुखको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- १) अस्पताल व्यवस्थापन समितिको अधिनमा रही नेपाल सरकारबाट जारी गरिएका आधारभूत स्वास्थ्य सेवा तथा आवश्यकता अनुसार विशेषज्ञ सेवा प्रवाह गर्न न्यूनतम सेवा मापदण्डलाई कार्यान्वयन गर्ने र अस्पतालको दैनिक सेवा संचालन गर्ने ।
- २) अस्पताल संचालनका लागि सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरूसँग समन्वय गर्ने ।
- ३) अस्पताल संचालनका लागि वार्षिक बजेट, कार्यक्रम तयार गरी कार्यपालिकामा पेश गर्ने ।
- ४) अस्पतालको गुणस्तर कायम राख्न, क्षमता अभिवृद्धि गर्न, स्तर उन्नति गर्न तथा अन्य आवश्यक कार्यहरू गर्न समितिको निर्णयलाई कार्यान्वयन गर्ने ।
- ५) अस्पतालको प्रमुख भई प्रशासनिक कार्य गर्ने ।
- ६) आवश्यकतानुसार बैठक बोलाउने ।
- ७) बैठकको निर्णय प्रमाणित गर्ने र सुरक्षित राख्ने ।

१७. औषधि खरिद, भण्डारण तथा वितरण :

- १) गाउँपालिकाबाट निःशुल्क वितरण गरिने औषधि खरिद गर्न गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखालाई सिफारिस गर्ने ।
- २) अस्पताल फार्मसीबाट विक्री वितरण गरिने आवश्यक औषधि खरिद गर्न समितिलाई सिफारिस गर्ने र समितिको निर्णय बमोजिम खरिद गर्ने ।
- ३) अस्पतालले अस्पतालमा आउने विरामीको संख्या तथा रोगको आधारमा औषधिको माग तथा आपूर्तिको नियमित सन्तुलनको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- ४) औषधि नष्ट हुनबाट बचाउन तथा गुणस्तर कायम गर्न नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड अनुसार औषधि भण्डारण गर्नुपर्छ ।
- ५) औषधि आपूर्ति तथा वितरणलाई पारदर्शी बनाउन सो सम्बन्धमा हेर्ने एकजना व्यक्ति तोक्नुपर्नेछ ।

- ६) उपदफा (५) बमोजिम तोकिएको व्यक्तिले नियमित रूपमा जिन्सी श्रेस्ता मिलाउनु पर्ने र दैनिक औपधिको खपतलाई मौज्दात र मौज्दातालाई अभिलेख राख्नुपर्नेछ साथै उपकरणको विवरण दुरुस्त राख्नुपर्नेछ ।
- ७) स्टोरकिपरले खर्च भएर जाने र नजाने जिन्सी रजिस्टरको लागत राखी समिति समक्ष त्रैमासिक रूपमा पेश गर्नुपर्नेछ ।
- ८) प्रेसक्रिप्सन अनुसार औपधिको समुचित प्रयोगको लागि सेवाग्राही वा हेरचाह गर्ने व्यक्ति वा औपधि लिन आउने व्यक्तिलाई औपधि दिने व्यक्तिले निम्न बमोजिम जानकारी/परामर्श दिनु पर्नेछ ।
- (क) औपधिको सेवन विधि र मात्रा
 - (ख) सेवन अवधि
 - (ग) औपधिवाट हुनसक्ने प्रति असर
 - (घ) औपधि सेवन अवधिभर अपनाउनु पर्ने सावधानी
 - (ङ) औपधि सुरक्षित राख्ने स्थान र विधि
- ९) औपधि वितरण गर्दा र औपधि विक्री वितरण सम्बन्धि संहिता र औपधि सम्बन्धि प्रचलित कानूनको पालना गर्नु पर्नेछ ।
- १०) अस्पतालले आपूर्ति व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा नियमित रूपमा औपधि उपकरणको विवरण अद्यावधिक गर्नुपर्नेछ ।
१८. फार्मोसी संचालन गर्ने :
- १) निःशुल्क औपधि वितरण तथा अस्पतालमा आवश्यक औपधि विक्री वितरण गर्न अस्पतालले आफ्नै फार्मोसी संचालन गर्नेछ ।
 - २) फार्मोसी मार्फत विक्री वितरण गर्ने औपधिको व्यवस्थापन गाउँपालिकाको समन्वयमा अस्पतालले गर्नेछ ।
 - ३) फार्मोसी संचालन सम्बन्धि अन्य व्यवस्था प्रचलित कानून र फार्मोसी संचालन निर्देशिका बमोजिम हुनेछ ।
१९. एम्बुलेन्स संचालन ;
- १) अस्पतालले आफ्नै स्रोतवाट वा अन्य संघ संस्थाको सहयोग र साझेदारीमा एम्बुलेन्स सेवा संचालन गर्न सक्नेछ ।
 - २) एम्बुलेन्स संचालन सम्बन्धि अन्य व्यवस्था प्रचलित कानून र एम्बुलेन्स संचालन कार्यविधि बमोजिम हुनेछ ।
२०. आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा व्यवस्थापन :
- १) अस्पतालले २४सै घण्टा आकस्मिक सेवा प्रदान गर्नुपर्नेछ ।
 - २) अस्पतालमा सम्भव उपचार तत्काल गरी थप उपचार आवश्यक भएमा उपयुक्त स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्नुपर्नेछ ।

- ३) अस्पतालले प्रदान गर्ने आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाको विवरण सम्बन्धित स्वास्थ्यकर्मीको जिम्मेवारी र कर्तव्य समेत खुल्ने गरी आकस्मिक उपचार कक्षमा सवैले देखे ठाउँमा राख्नुपर्नेछ ।
- ४) अस्पतालले प्रदान गरेको सेवा मध्ये आधारभूत स्वास्थ्य सेवा भित्र पर्ने आकस्मिक उपचार नि:शुल्क उपलब्ध गराउनुपर्नेछ र आधारभूत सेवा बाहेकका आकस्मिक उपचार खर्चको व्यवस्थापन स्वास्थ्य बीमा भएका हकमा सोही बीमाबाट र बीमा नभएको वा बीमा रकम नपुगेको अवस्थामा सम्बन्धित व्यक्ति, निजको अभिभावक, परिवारका सदस्य, संरक्षकले व्यहोर्नु पर्नेछ ।
- ५) अस्पतालमा कसैलाई पनि आकस्मिक उपचार सेवाबाट वन्चित गरिने छैन । अति विपन्न, वेवारिसे, तत्काल संरक्षक र अभिभावक नभएका सेवाग्राहीलाई गाउँपालिकाको आकस्मिक उपचार कोषबाट वा अन्य शिर्षकबाट व्यहोर्ने गरी आकस्मिक सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

२१. सेवा व्यवस्थापन :

- १) अस्पतालमा प्रशासनिक कार्यालय, ओ.पी.डी., प्रयोगशाला, वार्डहरू, इमेजींग कक्ष, शल्यक्रिया कक्ष, आकस्मिक कक्ष, फार्मसी, क्यान्टिन, सोधपुछ/दर्ता कक्ष, प्रतिशालय लगायत प्रचलित मापदण्ड बमोजिम गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नका लागि आवश्यक न्यूनतम पूर्वाधार, उपकरण तथा जनशक्तिको व्यवस्थापन हुनेछ ।
- २) अस्पतालले बहिरंग विभागमा आउने विरामीको चापका आधारमा विरामी दर्ता, विशेषज्ञ परामर्श, निदानात्मक सेवाहरू र औषधि कक्षमा छिटोछरितो सेवा दिने व्यवस्था मिलाउनेछ ।
- ३) अस्पतालले बहिरंग सेवा प्रदान गर्ने विशेषज्ञ चिकित्सक वा अन्य चिकित्सकहरू उपलब्ध हुने समय तालिका (दिन, वार र समय) खुल्नेगरी सवैले देखे ठाउँमा राख्नुपर्नेछ ।
- ४) विरामीले आफुले सेवा लिन चाहेको विषयको चिकित्सकबाट सेवा लिन पाउने व्यवस्था सुनिधित गर्नेछ ।
- ५) विरामी वा विरामीको रेखदेख गर्ने व्यक्तिलाई रोग र उपचार पद्धतिबारे स्पष्ट जानकारी दिने व्यवस्था हुनेछ ।
- ६) अस्पतालमा विद्यमान स्वास्थ्य सगठनले निर्धारण गरेका मापदण्ड बमोजिम संक्रमण रोकथाम र नियन्त्रणको व्यवस्था हुनेछ र सो को नियमित र प्रभावकारी अनुगमनको व्यवस्था हुनेछ ।
- ७) सेवा प्रदायक चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीहरूको सुरक्षाको लागि विभिन्न सुरुवारोग विरुद्धको व्यक्तिगत सुरक्षाको प्रबन्ध गरिनेछ ।
- ८) अस्पतालले सेवा तथा कार्यक्रम संचालन गर्दा नेपाल सरकारले तोकेको प्रोटोकल, मापदण्ड, निर्देशिका अनिवार्यरूपमा पालना गर्नुपर्नेछ ।
- ९) अस्पताल हाताभित्र सेनाग्राही तथा सेवा प्रदायकका लागि शौचालय र हात धुने ठाउँको उचित प्रबन्ध मिलाउनु पर्नेछ ।

- १०) अस्पतालबाट निष्कासन हुने सामान्य तथा संक्रमणजन्य फोहोरमैला प्रकृति अनुसार स्रोतमै अलग अलग छुट्टयाउने,संकलन गर्ने, ढुवानी तथा उचित विसर्जन गर्ने प्रोटोकल बमोजिम व्यवस्था मिलाउन पर्नेछ ।
- ११) अस्पतालमा प्रयोग हुने एपोन, पन्जा, टोपी, जुता, तन्ना, तकिया खोल, रुमाल जस्ता लुगा कपडा धुनका लागि लण्ड्रीको व्यवस्था हुनेछ ।
- १२) अस्पतालमा सेवाग्राहीहरूको लागि शुद्ध पिउने पानीको व्यवस्था मिलाउन पर्नेछ ।
- १३) अस्पताल क्षेत्र भित्र र सत्रै विभागहरूमा चौधिसै घण्टा इलेक्ट्रिक आपूर्ति र अटोमेटिक व्याकअप सिस्टमको व्यवस्था मिलाइएको हुनेछ ।
- १४) अस्पतालमा उपचारका लागि आउने विपन्न,असहाय,वेवारिसे विरामीका लागि कुल शैयाको १० प्रतिशत निःशुल्क उपचारको लागि छुट्टयाउनु पर्नेछ ।
- १५) उपदफा (१४) बमोजिम उपलब्ध गराएको उपचार सेवाको अभिलेख राखी गाउँ कार्यपालिकामा सोको प्रतिवेदन नियमित रूपमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- १६) अस्पतालले प्रयोग गर्ने उपकरण र औजारहरूको समयमा नै मर्मत गर्ने व्यवस्था हुनेछ साथै टुला र गम्भीर प्रकृतिका औजार उपकरणहरू कम्पनीले निर्दिष्ट गरेको मर्मत अवधि अनुसार मर्मतसम्भार कार्ययोजना बनाई सोहि अनुसार मर्मत गरेको हुनुपर्नेछ ।
- १७) अस्पतालको भवन, सवारी साधन,मेशिनरी औजार, यन्त्र, उपकरण, विद्युतीय उपकरण इत्यादिको नियमित मर्मत सम्भार गर्ने व्यवस्था हुनेछ ।
- १८) अस्पतालको वार्ड तथा अन्य उपचार दिने स्थानमा आवश्यकतानुसार कुरुवा कक्षको व्यवस्था हुनेछ ।
- १९) अस्पतालमा सुरक्षा व्यवस्थाको लागि सुरक्षागार्ड को व्यवस्था भएको हुनेछ ।
- २०) अस्पतालको सेवा तथा भौतिक संरचना जेष्ठ नागरिक, बालबालिका र अपाङ्गतामैत्री हुनुपर्नेछ ।
- २१) स्वास्थ्य सेवा संचालन र पूर्वाधार सम्बन्धि अन्य व्यवस्था प्रचलित कानून, मापदण्ड र प्रोटोकल बमोजिम गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद-५

सुचना, अभिलेखीकरण, गुनासो व्यवस्थापन

२२. अस्पताल सुचना प्रणाली :

- १) अस्पतालबाट प्रदान गरिएका सेवा सम्बन्धि सम्पूर्ण तथ्यांकहरू नियमानुसार अभिलेख व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ ।
- २) अस्पतालले स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धि सुचना एवं तथ्यांकहरू गाउँपालिका, प्रदेश तथा संघको सम्बन्धित निकायमा आवश्यकता अनुसार उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- ३) प्रदान गरिएका सेवाहरूको नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको ढाँचामा अभिलेख राखी स्वास्थ्य व्यवस्थापन सुचना प्रणाली अनुसार नियमित प्रतिवेदन गर्नुपर्नेछ ।
- ४) विरामीले स्वास्थ्य संस्थाबाट सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने शुल्क, प्रक्रिया तथा अवधि समेत खुलाएको अनुसूची १ बमोजिमको नागरीक वडापत्र अस्पतालको अग्रभागमा देखिने गरी राख्नुपर्नेछ ।
- ५) एम्बुलेन्स र प्रहरी जस्ता सेवा लगायतका आकस्मिक सेवाको तेलिफोन नम्बरहरू स्पष्ट रूपमा देखिने गरी राख्नु पर्नेछ ।
- ६) अस्पतालमा आउने विरामीलाई आवश्यक पर्ने जानकारी गराउन सोधपुछ वा सहायता कक्षको व्यवस्था गरी सेवाग्राहीलाई आवश्यक जानकारी दिने व्यवस्था गरिएको हुनु पर्नेछ ।
- ७) अस्पतालले प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवाका वारेमा समय समयमा जनचेतनामुलक अभियान संचालन गरी जनसमुदायलाई जानकारी गराउने छ ।
- ८) अस्पताल वा स्वास्थ्यकर्मीले सेवाग्राहीको स्वास्थ्य सम्बन्धि व्यक्तिगत सुचना, कागजात, तथ्यांक, तथा अभिलेखको गोपनियताको सुनिश्चित गर्नु पर्नेछ ।

२३. गुनासो व्यवस्थापन :

- १) अस्पतालले सुझाव वा उजुरी पेटिका राख्ने र प्रत्येक महिना नियमित रूपमा खोली गुनासो हेर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- २) अस्पतालले सेवा सम्बन्धि गुनासो, उजुरी र सुझाव संकलन गर्ने र त्यसको सम्बोधनको लागि छुट्टै एक अधिकारी तोक्नेछ ।

२४. प्रेषण सम्बन्धि व्यवस्था :

- १) अस्पतालले उपयुक्त व्यवस्थापन गर्न नसकिने जटिल अवस्थाका सेवाग्राहीलाई तुरुन्त सुविधा सम्पन्न अस्पतालमा प्रेषण गर्नुपर्नेछ तर उपचार व्यवस्थापन हुनसक्ने अवस्था हुँदाहुँदै प्रेषण गर्न पाइने छैन ।
- २) अस्पतालले प्रेषण गर्ने संस्थाहरूको पूर्व पहिचान गरी सोको अद्यावधिक सुची राख्नु पर्नेछ र प्रेषण गर्दा तत्काल सेवाको सुनिश्चितता गरेर मात्र पठाउनुपर्नेछ ।
- ३) प्रेषण गर्दा विरामीको विवरण सहित प्रेषण पुर्जा दिई पठाउनुपर्नेछ ।
- ४) प्रेषण पूर्व गर्नुपर्ने प्राथमिक उपचार दिई पठाउनुपर्नेछ ।

- ५) यस दफामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए-तापनि सेवाग्राहीको इच्छा बमोजिम निजलाई पायक पर्ने वा चाहेको स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्न बाधा पुग्नेछैन ।
- ६) अस्पतालमा प्रेषण भई आएका विरामी डिस्चार्ज गर्दा प्रेषण फिर्ती पुर्जा सहित डिस्चार्ज गरी सो को विवरण अघाबधिक राख्नुपर्नेछ ।

परच्छेद - ६
विविध

२५. अस्पतालको छाप :

अस्पतालको सम्पूर्ण कामकारवाहीको निमित्त एउटा छुट्टै छाप हुनेछ छापको नमुना र आकार अनुसूची -२ मा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।

२६. अस्पतालको संगठन संरचना :

अस्पतालको आफ्नै संगठन संरचना हुनेछ ।संगठन संरचना प्रचलित कानून बमोजिम गाउँपालिकाले निर्धारण गर्नेछ ।

२७. साझेदारी गर्न सक्ने :

अस्पतालले आफ्नो सेवालाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन अस्पतालको स्तारोन्नती, सरसफाई तथा फोहोर व्यवस्थापन, क्यान्टिन, सुरक्षा व्यवस्था, लण्डी, एम्बुलेन्स, तथा शाव बाहन सेवा लगायत व्यवस्थापन गर्न र विशेषज्ञ सेवा संचालन गर्न गाउँपालिकासँग समन्वय गरी प्रचलित कानूनको परिधि भित्र रही सामुदायिक, सरकारी, निजी तथा गैरसरकारी निकाय वा संस्था सँग सम्झौता वा साझेदारी गर्न सक्नेछ ।

२८. निर्देशन पालना गर्ने :

कार्यपालिकाले दिएका निर्देशनहरूको पालना गर्नु समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

२९. थप दायित्व सृजना गर्न नहुने :

कार्यपालिकाको स्वीकृति बिना समितिले गाउँपालिकालाई थप आर्थिक भार पर्ने गरी दायित्व सिर्जना गर्नु हुदैन ।

३०. अधिकार प्रत्यायोजन गर्न सक्ने :

समितिले आफुलाई प्राप्त अधिकारहरू मध्ये आवश्यकतानुसार केहि अधिकार अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, र सचिवलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

३१. कार्यविधिको पालना गर्नु पर्ने :

यस कार्यविधिको पालना गर्नु सेवाग्राही, नागरिक, समिति र अस्पतालको कर्तव्य हुनेछ ।

३२. व्याख्या गर्ने अधिकार :

यस कार्यविधिमा उल्लेखित कुनै प्रावधानको कार्यान्वयनमा कुनै द्विविधा उत्पन्न भएमा गाउँ कार्यपालिकाले अन्तिम व्याख्या गर्नेछ ।

३३. प्रचलित कानून बमोजिम हुने :

यस कार्यविधिमा उल्लेख भएका विषयहरू यसै बमोजिम र यसमा उल्लेख नभएका विषयहरू प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

३४. संशोधन :

यस कार्यविधिमा उल्लेख भएका विषयहरूको कार्यपालिकाले संशोधन गर्न सक्नेछ ।

अनुसूची - १

दफा २२ को उपदफा ४ सँग सम्बन्धित
अस्पतालबाट प्रदान गरिने सेवाको नागरीक चडापत्रको ढाचा

सि.नं.	शाखा/वार्ड	प्रदान गरिने सेवाको विवरण	सम्पर्क व्यक्ति	प्रक्रिया	लाग्ने समय	लाग्ने शुल्क	कैफियत

अनुसूची - २

दफा २५ बमोजिम
अस्पतालको छाप

अनुसूची- ३

दफा १३ को उपदफा ६ बमोजिम

आधारभूत अस्पतालांमा रहने जनशक्ति/कर्मचारी दरबन्दी विवरण

क्र.सं.	पद	श्रेणी/तह	सेवा	समुह	दरबन्दी संख्या	कैफियत
१.	मेडिकल अधिकृत	८	स्वास्थ्य	ज.हे.स.	२	सद्रीय मन्त्रालयबाट प्रस्तावित
२.	स्टाफ नर्स	५/६/७	स्वास्थ्य	जनरल नर्सिङ	५	
३.	अ.न.मी.	४/५/६	स्वास्थ्य	जनरल नर्सिङ	२	थप
४.	हेल्थ असिस्टेन्ट	५/६/७	स्वास्थ्य	हे.ई.	३	प्रस्तावित
५.	अ.हे.ब.	४/५/६	स्वास्थ्य	हे.ई.	२	थप
६.	कविराज आयुर्वेद सहायक	५/६/७	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	१	प्रस्तावित
७.	ल्याब टेक्निसियन	५/६/७	स्वास्थ्य	मेडिकल टेक्नोलोजी	१	प्रस्तावित
८.	ल्याब असिस्टेन्ट	४/५/६	स्वास्थ्य		१	थप
९.	रेडियोग्राफर	५/६/७	स्वास्थ्य	रेडियोग्राफी	१	प्रस्तावित
१०.	फार्मसी सहायक	५/६/७	स्वास्थ्य	फार्मसी	१	प्रस्तावित
११.	डेन्टल हेजेनिस्ट	४/५/६	स्वास्थ्य	डेन्टिस्ट्री	१	प्रस्तावित
१२.	नायब सुब्बा	रा.प.अनं. प्रथम	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	१	प्रस्तावित
१३.	कार्यालय सहयोगी	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	४	प्रस्तावित
१४.	सरसफाईकर्मी	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	२	प्रस्तावित
१५.	पाले	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	२	थप

आज्ञाले:

युरेश कुमार श्रेष्ठ

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

आधारभूत अस्पताल संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यालय, २०८१